

Konsekvensutredning friluftsliv for Tamok Fjellbygd

21.12.16

Tamok Fjellbygd – konsekvenser for friluftsliv

Planområdet

Planområdet er en del av eiendommen Olsrud g.nr: 43 b.nr: 23, og utgjør ca 1,3 km². Det har en intern høydeforskjell på ca. 350 meter. Området er i hovedsak nord og vestvendt.

Området strekker seg fra Tamokelva som grense mot nord og opp over Melkaraksla til Tverrelva i sør. Mot vest dannes grensen av Tverrelva og grensen mot eiendommen Sæter. Mot øst stopper planområdet mot eiendommen Fossmo.

Planområdet domineres fysisk av en markant terrengrygg, Melkaraksla, som starter fra sør og vest like ved veien og går på østsiden av Tverrelva først mot sør og bøyer gradvis av mot øst hvor den blir til Melkarfjellet høyere opp.

Planområdet i historisk perspektiv.

Tamokdalen er en typisk U-dal med flate partier ved elva, og er omgitt av fjelltopper på 1300-1600 meter. Til tross for at bebyggelsen ligger på ca 220 – 280 moh og det er korte somre, har dalføret gitt brukbare forhold for landbruk, noe som skyldes kalkrik berggrunn og ellers næringsrikt jordsmonn. Næringsgrunnlaget for de bosatte har vært jord- og skogbruk samt offentlig tjenesteyting (forsvaret). Folketallet i Tamokdalen vokste til i underkant av 200 personer på 1960-tallet, men har siden sunket til knapt 70 personer. Det er kun tre gårdsbruk som har aktiv drift i dag.

Olsrud ble ervervet rundt 1865 av Ole Jakobsen som kom hit fra Gudbrandsdalen og slo seg ned. Det første huset som ble bygget sto nær skytebanen i planområdet.

Området ble brukt som skogressurs, beite, bær, fiske og jaktområde, jaktbare arter er rypen, hare og rev. Nær Tamokelva ble det satt snarer etter skogryper og hare.

Historisk har friluftsliv i planområdet og Tamokdalen for øvrig i hovedsak vært avarter av næring / matauk dvs. jakt, fiske og bærplukking. Friluftaktivitet slik det blir forstått i dag, har historisk hatt liten utbredelse i Tamokdalen og har nok vært begrenset til enkelte toppturer på fine sommerdager, og skiturer med bålrensing og kaffekok på ettermiddagen. Naturen har stort sett vært brukt til nytteformål og i mindre grad som arena for rekreasjon.

Et unntak er Kvithaugen som ligger i øvre midtre del av planområdet. Kvithaugen har fått sitt navn pga. at denne haugen danner ene siden av en liten U-dal som går på tvers av Melkaraksla. Her legger det seg store mengder snø i lesiden av vestaværet, denne snøen ligger ofte helt ut i august, derav navnet. Her har det fra langt tilbake pågått skilek og uhøytidlige hoppkonkurranser blant barn og ungdom i dalen. I dag hadde det blitt kalt jibbing. Dette kupert området vil i framtiden kunne være attraktivt nettopp til slike formål. Et annet unntak var en flittig brukt hoppbakke i Brattbakken ovenfor gården Sæter like utenfor planområdet mot vest.

Planområdet de senere tiår

De siste 40-50 år har området vært hyppig brukt av undertegnede med familie til turgåing sommer og vinter. Det har sjelden vært spor å se etter andre. Til inntil for ca 10 år siden der grunneier og hans familie har tilbakelagt tusentalls turer, har de kanskje møtt en håndfull mennesker på tur i planområdet.

Nedre del av området har imidlertid vært brukt til idrettsformål som fotball, langrenn og skyting. Her ble det i løpet av 70 og 80 tallet etablert skytebane, lysløype, fotballbane og grendehus av bygdas folk v/ Tamokdal Idrettsklubb og Tamokdal Skytterlag. Det ble da bygd vei til dette området via gården Sæter.

Bygninger i planområdet:

- Grendehus - bra forfatning.
- Standplassoverbygg skytebane, åpen anvisergrop i betong med skivestativ på 100 og 200 meter bane. -Skytebaneanleggene er i dårlig forfatning / utdatert.
- Fotballbane - gjengrodd.
- Lysløype - bra forfatning.
- Grillhytte, lekestativer - bra forfatning.
- Hustuffer - helt gjengrodd, usikker lokalisering.
- Tjæremiler - fins spor.

De senere 15-20 år har aktiviteten mht. idrettsanleggene gradvis avtatt og etter hvert opphørt. Anleggene er nå nedlagt og solgt eller tilbakeført til opprinnelige grunneiere. Anleggene medførte ikke særlig økning i tradisjonelt friluftslivrettet bruk av området.

Det er i planområdet bedrevet moderne skogbruk med lukkede hogstformer, det er plantet noe gran, furu og lerk, de første granplantene ble plantet tidlig på 60 tallet, resten på 80 og 90 tallet. For ca. 10 til 20 år siden ble skogsveien opp i Melkarskaret via Skiferbruddet bygd i flere etapper. Denne går gjennom planområdet og er knyttet sammen med veien til idrettsanlegget. Formålet med veien var i første rekke skogbruk.

Bruken av veien har vært knyttet til skogbruk og friluftsliv, reindriften har og brukt veien da den gjør det mulig å kjøre med firhjuls motorsykkel og snøscooter opp i Melkarskaret som ligger bak planområdet. Deler av veien har og i noen få tilfeller vært benyttet i forbindelse med driving av større reinflokker om våren. Adkomst med terrengkjøretøy opp lia har ikke vært mulig før veien ble bygd.

De siste ti årene har imidlertid bruken av området til friluftsmål økt voldsomt. Aktivitetene har hovedsakelig funnet sted om vinteren på ski, snøbrett og truger. Området er lett tilgjengelig, har en "snill" karakter og er ikke skredutsatt så det kan brukes i all slags vær. Frikjøring med ski eller brett i skogen i planområdet har vist seg svært attraktivt for tilreisende. Utsikten fra "Aksla" øverst i planområdet er i tillegg formidabel og området egner seg svært godt som utsiktspunkt å observere nordlys fra. Som sommerturområde er området meget bra, skogsveien gjør adkomsten til planområdet og de slake fjellområdene i Melkarskaret sør for planområdet lett tilgjengelig. Meget godt egnet terreng for familier.

Friluftsliv i dag og i framtiden

Friluftsliv i området har økt markant de senere år pga. den bevisste satsingen på å promotere Tamokdalen og planområdet som et attraktivt område for å utøve friluftsliv og fjellsport, med vekt på ski og brettkjøring. Området ligger strategisk plassert lett tilgjengelig fra fylkesvei 87 og med en rekke høye fjell som er velegnet for ski- og brettkjøring. Mange av disse i gangavstand fra planområdet.

Grunneier og initiativtaker til Tamok Fjellbygd har selv stor interesse i disse aktivitetene og har promotert og markedsført området for friluftsmål. Dette har blitt gjort på flere måter:

- Initiativ til at Melkarfjellet (som delvis ligger i planområdet) ble med i 10 på topp.
- Bidratt til kapittelet om Tamokdalen i toppturboka «Toppturer i Norge» -2 opplag.
- Bidratt til kapittelet om Balsfjord kommune med flere topper i Tamokdalen i «Turbok for Senja og Midt Troms»
- Bidratt til en rekke artikler i nasjonale og internasjonale aviser og magasiner, filmer - herunder reklamefilmer og filmsnutter på nettet som har hatt til hensikt å promotere Tamokdalen som friluftsområde.

- Arrangert en rekke frikjøringskonkurranser (ski / brett) i Tamokdalen, delvis i planområdet. Konkurransene har hatt både lokal, nasjonal og bred internasjonal deltagelse - opp til elitenivå. Finsk mesterskap i snowboard freeride avholdes årvisst i Tamokdalen.
- Skogsveien som grunneier har bygget har gitt besøkende lettere tilgang til planområdet og de bakenforliggende fjellområdene.

Markedsføringsstrategien har medført markant økt bruk av planområdet og Tamokdalen for øvrig.

Bruken forventes å øke ytterligere ved etablering av Tamok Fjellbygd, og da ikke bare innenfor nye friluftslivsformer. Planområdet og bakenforliggende fjellområder samt elva og elvedalen er svært egnet for allsidig friluftsliv for hele familien. Fra planområdet er det mulig å knytte seg til turlagets eksisterende turløpnet via Reiersdalen til Rosta- eller Gappohytta.

Overordnede politiske målsettinger og planer

Med henvisning til Stortingsmelding 18 (2015-2016) Friluftsliv, vil vi hevde at området vil bidra til friluftslivet som en levende og sentral del av norsk kulturarv og nasjonale identitet og som viktig kilde til høyere livskvalitet og bedre helse. I tråd med Klima- og Miljødepartementets definisjon «... opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse» - og at motorisert fritidsaktivitet ikke defineres som friluftsliv, vil oppbygging av Tamok Fjellbygd framstå som en moderne tilpasning til både klassisk og nye friluftslivsformer. Sammen med satsing på naturbasert reiseliv og fritidsboliger i en konsentrert og kompakt utbygging vil man kunne sikre at hensynet til allment friluftsliv, landskap, estetikk, energibruk, naturmangfold og kulturminner ivaretas.

I Regional plan for friluftsliv, vilt og innlandsfisk 2016-2027 er dette fulgt opp med målsetting om å bygge vider på de gode mulighetene alle har til å utøve friluftsliv slik at deltakelsen i friluftsliv øker. Arealforvaltning, tilrettelegging, fysisk aktivitet og natur- og kulturminnebaserte opplevelser er sentrale tema i regional plan. Tamok Fjellbygd ser seg som en sterk bidragsyter til disse formålene.

At Tamokdalen har utmerkede forutsetninger for aktivt friluftsliv bekreftes av nylig gjennomføre kartlegging og verdisetning av friluftsområder. Denne viser at friluftsområder i Tamokdalen som Sju fjellet-, Blåbærtinden- og Finndalen-/Vassdalen friluftsområder er blant de høyest rangerte friluftsområdene i Balsfjord kommune.

Beskrivelse av tiltaket

Skissen over viser hvordan Tamok Fjellbygd vil disponere arealene innenfor planområdet. Ferdig utbygd vil man ha en stolheis som starter ved Huset ca. 220 moh denne går til en høyde som er ca. 440 moh. Herfra går det T-krokheis videre mot sørøst opp til øverste heisstasjon som vil ligge ca 500 moh. Eventuelt vil det i stedet for stolheis bygges T-krokheis fra området ved Huset og opp til høyden på 440 moh. Det vil ikke være behov for begge alternativ.

Det tilrettelagte alpintilbudet vil bestå av flere skitrekk, det lengste opp til ca 500m høyde over havet, med et antall preparerte nedfarter og upreparert terreng sk. offpiste innimellom. Det vil og bli anlagt terrengpark og ski / brettlek område. Videre vil det bli preparert langrennsløyper med utgangspunkt i anlegget.

Anlegget vil i seg selv bli en stor attraksjon særlig for barn og unge. For andre vil nok fremdeles hovedattraksjonen ved å oppholde seg i Tamokdalen være den enkle og ukompliserte tilgangen til toppturner i flotte snøsikre fjell, i gåavstand, kombinert med tilrettelagt overnatting og bespising i de fleste prisklasser i sosialt samvær med likesinnede.

Utbyggingsområder for hytter og annen overnatting legges i randsonen av det terrenget som ikke egner seg like godt til ski- og brettkjøring. Gitt at 10-15% av arealet brukes til hytter, vil planområdet gir rom for i overkant av 400 hytter. I tillegg kommer annen bebyggelse for overnatting (hotell, herberge, leiligheter) primært regnet for turister, servering, skiutleie mm. Fullt utbygd vil man kunne ta imot om lag over 2000 samtidig besøkende personer. Selv om en stor del av disse vil oppholde seg i planområdet, vil det på dager med høyt besøkstall være en god del personer som bruker området omkring til friluftsmål. Influensområdet er vanskelig å anslå, og vil avta med økende avstand. Det kan derfor være naturlig å avgrense influensområdet til hva som ligger i gangavstand på ski- og brett ut fra planområdet. Området vil da ligge mellom Hattavarre/Sjufjellet i vest/nord, Blåbærfjellet i nord og øst, Finndalen og Vassdalen mot øst, Melkarfjellet mot sørøst og Rostafjellet i sør. Dette utgjør et areal på over 60 km², slik at det vil selv ved høyt besøk vil være mindre enn 10-20 personer per km².

Betydning lokalt, regionalt og nasjonalt

Som nevnt innledningsvis er Tamokdalen tynt befolket. Selv om også flere i dalen nå bruker området til ski- og brettkjøring, utgjør de nok den minste gruppen av aktive friluftsutøvere i plan- og influensområdet. Med bedre tilrettelegging vil nok mange flere personer bruke området til friluftsliv. Tiltaket vil ikke ha negative konsekvenser for lokalbefolkningens utøvelse av klassisk friluftsliv da området ikke brukes til dette i dag. Tiltaket fortrenger ikke annen friluftaktivitet, den tilfører kun nye muligheter, i betydelig omfang.

Regionalt har heller ikke området vært brukt til friluftsmål, da med unntak av de siste ti årene da flere har tatt interesse og bruker området aktivt i skisesongen. Ikke minst er det godt besøk fra Tromsø. Området vil med planlagt tilrettelegging – både for aktivitet og hyttebygging – bidra til økt betydning for friluftslivet.

Nasjonalt har området fått en overraskende stor oppmerksomhet, og innenfor de mer spesialiserte segmentene er det svært mange som har hørt og eller også besøkt Tamokdalen. Tamokdalen omtales da også jevnlig i nasjonale skimagasiner. En av Norges største produsenter av friluftsklær Norrøna, har gitt sin kommende høstkolleksjon navnet Tamok. Vel så interessant er det at Tamokdalen trekker til seg friluftsentusiaster internasjonalt. Spesielt har finske ski- og brettkjørere vært svært aktive og også gjennomført sine finske nasjonale konkurranser i Tamokdalen. Men også økende antall svenske og andre nord-europeiske skiturister finner Tamokdalen interessant. I år har vi hatt besøk av de første guidede gruppene med toppturentusiaster fra England. Mange av de utenlandske besøkende besøker samtidig også Lyngen- og Tromsøområdet for å utøve sine friluftinteresser. Tamokdalen med den de svært gode mulighetene for nye friluftformer, har – og vil i økende grad – ha stor verdi på alle disse nivåene.

Endring av opplevelseskvalitet

En utbygging som det legges til rette for i forslag til reguleringsplan, vil endre karakteren av landskapet innenfor planområdet. Det er derfor lagt stor vekt på at fysiske inngrep gjøres så skånsomt som mulig og ved å holde utbyggingsområdet kompakt og bevare området utenfor uberørt i så stor grad som mulig. Siden den overveiende andel brukere er regionale, nasjonale eller internasjonale, antas at disse ikke vil ha samme oppfatning av endring som de lokale. Hva de opplever er i tråd med forventningene. De endringene som utbyggingen fører med seg vil føre til økt besøk, ikke bare til Tamok Fjellbygd, men til Tamokdalen for øvrig og til andre toppturområder i regionen (Tromsø, Lyngen, Senja). Selv om de fleste nok vil komme pga ski- og brettkjøringsmulighetene, vil det bli jobbet aktivt for å fremme den bredden i muligheter for friluftsliv som naturen i Troms gir.

Tilgjengelighet

Området er i dag tilgjengelig via fylkesvei 87 og kommunal vei til planområdet. Krysset mellom disse to veiene utgjør et betydelig begrensning for tilgjengeligheten. Her har Balsfjord kommune vedtatt flytting av dette krysset til mer trafiksikkert sted noe som skaper god tilgjengelighet. Uten plan for utbygging ville det neppe vært mulig å utbedre adkomsten. Muligheten for økt friluftsliv ville vært begrenset av Statens Vegvesen sine krav om null trafikkvekst i nåværende kryss. Ombygging av kryss skjer vår/sommer 2016.

Innenfor planområdet er det i dag skogbilveier som vil bli opprettholdt. Nye adkomstveier til hytteområdene vil bli opparbeidet i takt med utbyggingen. Området for friluftsliv innenfor området skal være sammenhengende.

Alternativer

Som nevnt er det tre områder i Troms som tilbyr samme type friluftsliv, Tromsø-regionen, Lyngahalvøya og Tamokdalen. I tillegg er Senja et gryende område. Disse områdene har svært ulike forutsetninger. Tromsøregionen har sine friluftsområder for ski- og brettkjøring på Kvaløya og Ringvassøy. Dette gjelder både lokalbefolkning og tilreisende. Her oppholder man seg gjerne i Tromsø sentrum får så å reise ut på dagsturer.

I Lyngen er det tilsvarende, bortsett fra at man her ikke har noe klart definert sentralt sted man reiser ut fra. Det er store avstander mellom de aktuelle fjellene og mye intern reising. Naturopplevelsen forsterkes her også av landskapet og sjø. Lyngahalvøya er for en stor del landskapsvernområde, noe som legger visse begrensninger for fysiske tiltak og utbygginger.

Tamokdalen er relativt lett tilgjengelig fra Tromsø, og når du først er innenfor, så er det svært kort avstand til områder for friluftaktivitet. Det er således lite behov for lokal transport. Tamokdalen ligger også sentralt plassert i Troms fylke, noe som gjør at man ved opphold her har kortes reiseavstand til andre områder for friluftsliv.

Denne forskjelligheten gjør at områdene kompletterer hverandre og styrker hverandre. Det er da også inngått samarbeid mellom næringsaktørene med henblikk på markedsføring, sikkerhet og guiding.

Konsekvens

0-alternativet vil ha negativ konsekvens for det voksende friluftslivet da ankomsten til området er sterkt begrenset pga trafikkfarlig kryssløsning. Den økende tilstrømmingen som skjer i dag, uten utbygging, vil da måtte sterkt begrenses. Den planlagte utbyggingen vil føre til sterkt økende friluftaktivitet. I første omgang innenfor og i takt med framveksten av nye friluftslivsformer. Etter hvert også økt aktivitet innenfor en stor bredde av friluftaktiviteter.